

CD KLASSIEK

Verliefde piano's
Johannes Brahms

Hou je van Brahms? was de titel van een beroemde cult-film uit de jaren zestig. Brahms zelf had een ingewikkelde liefdesverhouding met Clara, de vrouw (later weduwe) van Robert Schumann. Hij was hartschotelijk verliefd, maar trouwde nooit. Brahms was hoe dan ook een man van contrasten.

In Brahms' oeuvre nemen de pianotrio's een bescheiden maar toch speciale plaats in. Het zijn er drie en ze overspannen in zekere zin zijn hele leven. In het eerste, opus 8 uit 1853, komt een jonge kunstenaar aan het woord, die zich meteen presenteert met gepaste grandeur. Zo klinkt het zeker in de in 1889 herwerkte versie die het Talweg Trio speelt.

Het tweede, opus 87 (1880-1882) is meer passioneel, dynamischer en vol drama. Het derde pianotrio, opus 101 uit 1886 is misschien wel het meest romantische van de drie, ook al schreef Brahms het in het jaar voor zijn dood. En toch is het tegelijk ook heel gesloten, stoer en krachtig.

Echte romantiek heeft weinig van doen met flauwheid. We horen het in deze wondermooie topwerken, die ontegensprekelijk de romantiek in zijn puurste en diepste vorm laten spreken en onuitputtelijk blijken qua thematische schoonheid.

Het jonge Talweg trio is goed bezig. Hun naam betekent daarbij geenszins dat ze voor de gemakkelijkste weg door het dal kiezen, maar wel dat ze willen putten aan de vele stromen die zich vanuit de heuvels een weg naar beneden banen. Dat ze daarbij deze reeds vaak op plaat en cd uitgevoerde topwerken van Brahms niet schuwen, was wellicht een risico, maar men kan rustig stellen dat hun versie een plaats zal verwerven onder de referentie-uitvoeringen.

Eigen aan hun aanpak is dat ze de contrasten, de wankelmoeidigheid én koortsachtigheid die zich in Brahms en zijn muziek een weg zoeken aan bod laten komen. Vandaar dat hun behandeling van de snelle en de rustige passages werkelijk voorbeeldig is: ze vlakken de extremen niet uit, maar houden ze bijeen zodat de gepassioneerde dynamiek uiteindelijk zijn verlossing kan vinden. Een fantastische prestatie van een jong gezelschap. Wat willen we nog meer? (JC)

Johannes Brahms, *The piano trios*, door het Trio Talweg, Sébastien Surel, viool, Sébastien Walnier, cello en Juliana Steinbach, piano Pavné Records, ADW7566/7, distributie harmonia mundi, 22,50 euro.

CD RELIGIEUS

Donkere lezingen
François Couperin

Deen specifieke vorm van de toonzetting van de Klaagliederen van Jeremia tijdens de barok in Frankrijk. Dergelijke werken waren bestemd voor gebedsmomenten tijdens de drie laatste dagen van de Goede Week. De Bijbelteksten zijn geordend door Hebreeuwse letters en elk deel begint met het zingen van die letter.

Hier horen we de versie van François Couperin, uitgevoerd door Le Poème Harmonique en onder leiding van Vincent Dumestre. Couperin (1668-1736) was

een tijdgenoot van Bach, en eveneens bekend om zijn kamermuziek en geestelijke vocale werken. Zijn *Leçons* werken op basis van zeer eenvoudige middelen, twee stemmen en basso continuo. Ze werden gemaakt tussen 1713 en 1717, wellicht voor de zusters van de abdij van Longchamp, maar dat is niet erg zeker.

Eerst horen we echter van generatiegenoot Louis-Nicolas Clérambault (1676-1749) het *Miserere*. Deze geldt als een van de laatste orgelmeesters van de Franse barok. Hij werkte als organist van belangrijke parochiekerken in Parijs, zoals de Saint-Sulpice en de Grands-Jacobins in de rue Saint-Jacques. Maar zoals toen de gewoonte was schreef zo iemand ook religieuze vocale muziek. (EDS)

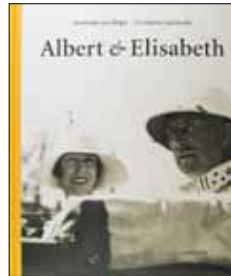
François Couperin & Louis-Nicolas Clérambault, *Miserere & Leçons de Ténèbres*, door Le Poème harmonique en Vincent Dumestre Alpha, Alpha 957, 19 euro,

BOEK GEZONDHEID

Dementie, andere kijk
Kasper Bormans

Onderzoeker Kasper Bormans (KU Leuven) startte een project in een woonzorgcentrum, waarbij hij voor mensen met dementie een soort geheugenpaal ontwierp. Hij noemt zich 'wetenschappelijke dromenvanger' en kwam via gesprekken met dementerenden tot verrassende inzichten.

BOEK ROYALTY

Mythisch koningspaar
Esmeralda van België

Princes Esmeralda is de jongste dochter van Leopold III en Lilian Baels en dus halfzus van de koningen Boudewijn en Albert II. Ze werkt als journaliste en publiceert geregeld over haar familiegeschiedenis. Jongste vrucht is een gecommentarieerd

fotoalbum over haar grootouders Albert I en Elisabeth. Haar grootvader heeft ze nooit gekend (hij stierf meer dan twintig jaar vóór haar geboorte, haar grootmoeder slechts enkele jaren). Historicus Christophe Vachaud diepte uit allerlei privéverzamelingen een massa nog nooit eerder gepubliceerde foto's op die de prinses vervolgens van commentaar voorzag. Centraal staat het koninklijke koppel, maar ook familierelaties in diverse Europese landen.

Esmeralda verbergt weinig. Ze stelt onomwonden dat rond Albert een mythe ontstond en dat Elisabeth in de jaren 1950 overhoop lag met de Belgische regering over haar reizen naar communistische landen. Hier en daar werd ze zelfs de rode koningin genoemd.

Acteur Matthias Schoenaerts

verwoordde het zo, wanneer hij het over zijn zieke vader had: „Dementie is eigenlijk wondermooi, maar onze perceptie ervan is beperkt. We kijken vooral naar wat er niet meer is. Het is niet omdat het gevoel en het denken niet meer de vorm van woorden krijgt, dat het ophoudt. Ze uitent zich onder een andere vorm. Een zachtere vorm. Als je voor hen de woorden vindt, krijg je een glimlach of een flonkering in de ogen.” (EDS)

Kasper Bormans, *Wat Alz? Over de kern van communicatie, de kracht van dromen en het wonder van relaties*, Van Halewyck, Leuven, 2014, 240 blz., 19,95 euro, ISBN 9789461313348 o

Een weinig commentaar levert ons vaak al een genuanceerd beeld op, bijvoorbeeld over de figuur van prins Karel die in 1945 als regent van België in feite de monarchie redde en daarvoor nooit echt het respect in de familie heeft gekregen. Over de koningskwesie zelf is de commentaar karig. (EDS)

Esmeralda van België & Christophe Vachaud, *Albert & Elisabeth*, Lanoo, Tiel, 2014, 190 blz., 29,99 euro. ISBN 978 9401 4195 29

BOEK GODSDIENST

Religie en geweld
Karen Armstrong

Het nieuwe boek van Karen Armstrong, 's werelds best verkopende auteur van werken over de wereldreligies, is hoogst actueel. Centraal in *In naam van God* staat immers de relatie tussen religie en geweld in alle wereldgodsdiensten. Dus ook die van China en het Verre Oosten.

Armstrong laat zien hoe in de loop der tijden geweld meestal politiek en economisch van aard was, en relatief weinig te maken had met religie. Ze gaat terug naar de oudste tijden en zoekt antropologische oorzaken van het fenomeen oorlog. Die blijkt ingebakken te zijn in het DNA

van de menselijke samenleving. Oorlogsgeweld veroorzaakt bij mannen zelfs een soort van roes.

Natuurlijk besteedt Armstrong vele bladzijden om de historische termen kruistocht (christendom) en jihad (islam) te duiden. Religie werd politiek gerecupereerd, ook in het middeleeuwse christendom. „De gevestigde orde van de kerk was niet in staat de afwijkende versie van het christendom van de ridders te betugelen. Deze ridders waren zich ervan bewust dat ze in een onaantastbare positie verkeerden en weigerden eenvoudigweg aan de eisen van de Kerk te voldoen”, aldus Armstrong. Hetzelfde zag je ten tijde van de Spaanse Inquisitie. En soms heeft religie zelfs geweld en oorlog kunnen afwenden. Altijd staat er wel ergens een Franciscus van Assisi recht.

Andere stelling van Armstrong: fundamentalisme, of het nu joods, christelijk of islamitisch is, hoeft op zich geen geweldadig verschijnsel te zijn. De meeste fundamentalisten leiden een gewoon, vroom leven, zonder naar geweld te grijpen. Armstrong graaft daarom naar de wortels van de terugkeer van religie op het politieke plan, en vooral die van de islam (al be-

steedt ze ook veel energie aan het begrijpen van het Amerikaanse evangelicalisme). Terecht merkt ze op hoe recent die koppeling tussen islam en terroristisch geweld maar is.

Vreemd is ongetwijfeld Armstrongs uitspraak dat „modern religieus geweld geen vreemde uitwas is, maar deel uitmaakt van de moderne wereld.” Dat is geen mooie wereld, maar een vol wederzijds geweld. Doordat we vandaag meer dan ooit dicht bij elkaar leven en voortdurend in contact zijn met andere plaatsen op de wereld, delen wij in Europa ook in de risico's. Een lijvig boek, maar wel blikverruimend. (EDS)

Karen Armstrong, *In naam van God. Religie en geweld*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2015, 635 blz., 29,90 euro, ISBN 978 90 23 4887 74.